

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ДОСПЕХИ ОТ СИВ ГАБАРДИН

Превод от английски: Ина Грозданова, 1988

chitanka.info

Начинът, по който Томас Хенли се запозна с момичето, станало по-късно негова жена, заслужава да бъде отбелязан, особено от антрополозите, социолозите и изследователите на ексцентричното. Той служи, макар и съвсем скромно, като пример за един от най-неясните обичаи в бракосъчетанието в края на ХХ век. И тъй като този обичай има влияние върху модерната американска промишленост, случаят с Хенли е от много голямо значение.

Томас Хенли беше висок, строен млад мъж, консервативен във вкусовете си, умерен в пороците и скромен до крайност. В разговорите и с двата пола той беше толкова безупречен, че дори използваше непристойните изрази, характерни за неговата възраст и положение. Имаше няколко сиви костюма от габардин и много елегантни вратовръзки на райета. Лъжете се обаче, ако си мислите, че в тълпата бихте го открили по роговите очила. Това няма да е Хенли. Хенли беше съвсем друг.

Кой би повярвал че под тази смирена, безлична, прилежна и покорна външност бие неспокойно романтично сърце? Колкото и да е тъжно обаче, всеки би го разбрал, защото маската заблуждава само този, който се прикрива с нея.

Младите мъже като Хенли в техните доспехи от сив габардин и рогови забрала са днешните рицари. Милиони от тях бродят из улиците на големите ни градове, стъпките им са забързани и твърди, очите им гледат право напред, гласовете им са тихи, а дрехите — почти незабележими. Като актьори или като в магия те живеят нерадостно живота си, а вътре в тях гори огънят на романтиката и не изгасва.

Хенли бленуваше непрекъснато и картинно за размахващи се и свистящи блеснали саби, за огромни кораби, носещи се към слънцето с издути платна, за девичи очи, тъмни и безкрайно тъжни, гледащи го през ефирни воали. И все така образно той си мечтаеше за някои по-модерни форми на романтиката.

Но романтиката е стока, която трудно се среща в големите градове. Едва напоследък този факт беше осъзнат от нашите по-предприемчиви бизнесмени. И една нощ Хенли бе посетен от твърде странен търговски посредник.

Хенли се прибра в едностайния си апартамент след един опустошителен петък в службата. Разхлаби връзката си и меланхолично се размисли за очакващия го дълъг уикенд. Не му се

гледаше бокса по телевизията, а вече беше ходил на всички филми в близките кина. И което беше най-лошо, всичките му познати момичета бяха скучни, а да срещне други нямаше никакъв шанс.

Той седеше на креслото в спускащия се над Манхатън тъмносин здрач и размишляваше къде би могъл да намери някое интересно момиче и какво би му казал, ако го намери, и...

На вратата се позвъни.

По принцип само амбулантни търговци и агенти от Пожарникарския фонд го търсеха без предупреждение. Но тази вечер той с удоволствие би посрещнал дори моментното наслаждение да прогони някой амбулантен търговец. И така, отвори вратата и видя нисък, стегнат, крещящо облечен човечец, който го гледаше лъчезарно.

— Добър вечер, мистър Хенли — бодро каза човечецът. — Аз съм Джо Морис, представител на нюйоркската Служба за романтика със седалище в Емпайър стейт билдинг и клонове във всички околни градове, в Уечестър и Ню Джърси. Ние с всички сили се стремим да помагаме на самотниците, мистър Хенли, следователно и на вас. Не отричайте! Иначе защо ще си седите у дома в петък вечер? Вие сте самотен и да ви помогнем е наше приятно задължение. Един интелигентен, чувствителен, привлекателен младеж като вас има нужда от момичета, очарователни момичета, мили, прелестни, отзивчиви момичета...

— Вижте какво — строго каза Хенли, — ако ръководите някакво бюро за скъпи леки момичета...

Той не продължи, защото Джо Морис целият почервения. Едва сдържайки гнева си, търговският посредник се обърна и си тръгна.

— Почакайте! — каза Хенли. — Съжалявам.

— Бих искал да знаете, сър, че аз съм семеен — каза студено Джо Морис. — Имам жена и три деца в Бронкс. И ако дори за миг допуснете, че съм свързан с нещо непочтено...

— Наистина съжалявам — Хенли въведе Морис вътре и му предложи креслото.

Мистър Морис веднага си възвърна бодростта и приветливите маниери.

— Не, мистър Хенли — каза той, — младите дами, които имам предвид, не са... хм... професионалистки. Те са сладки, нормални,

романтично настроени млади момичета. Но са самотни. Има много самотни момичета в нашия град, мистър Хенли.

Кой знае защо Хенли си беше представял, че това състояние важи само за мъжете.

— Така ли? — попита той.

— Да. Целта на нюйоркската Служба за романтика — каза Морис — е да сближава младите хора при подходящи обстоятелства.

— Хм — каза Хенли, — тогава предполагам, че вие ръководите нещо като — извинете за израза — нещо като клуб за запознанства?

— Съвсем не! Нищо подобно! Скъпи мистър Хенли, посещавали ли сте някога клуб за запознанства?

Хенли поклати глава.

— А би трябвало, сър — каза Морис. — Тогава щяхте да оцените нашите услуги. Клубове за запознанства! Представете си например един празен салон някъде на първия етаж в по-евтината част на Бродуей. В единия край петима музиканти в оръфани смокинги свирят с потискаща липса на ентузиазъм най-нашумелите мелодии на деня. Тази вяла музика отеква печално в салона и се смесва с пронизителния шум от уличното движение. Има по един ред столове от двете страни на салона, мъжете — от едната страна, жените — от другата. Всички са много притеснени от присъствието си там. Те окаяно се правят на безгрижни, нервно пушат цигара от цигара и тъпчат фасовете по пода. От време на време някой нещастник се престашава да покани на танц и трмаво повежда партньорката си по дансинга под похотливите и цинични погледи на останалите. Конферансието с нагласена и противна усмивка се суети наоколо, опитвайки се да инжектира малко живот в трупата на вечерта. Но напразно.

Морис спря да си поеме дъх.

— Това е отживелицата, наречена клуб за запознанства — неестествен, изнервящ и отвратителен институт, по-подходящ за викторианската епоха, отколкото за нашата. В нюйоркската Служба за романтика ние направихме това, което е трябвало да се направи преди години. Опирайки се на научната прецизност и технологическата вещина, ние задълбочено проучихме най-важните фактори, обуславящи успешното сближаване на половете.

— Кои са тези фактори? — попита Хенли.

— Най-съществените — каза Морис — са спонтанността и чувството за предопределеност.

— Спонтанността и предопределението ми изглеждат противоположни неща — отбеляза Хенли.

— Разбира се. По своята същност романтиката трябва да бъде съставена от противоположни елементи. Доказваме го с графически изображения.

— Значи вие продавате романтика? — колебливо попита Хенли.

— Точно така! Самото чисто и първично вещество! Не секс, който е достъпен за всички. Нито любов — при нея няма начин да се гарантира постоянство и затова е търговски неизползваема. Ние продаваме романтика, мистър Хенли, липсващия елемент на съвременното общество, подправката на живота, илюзията на всички времена!

— Много интересно — каза Хенли. Но се питаше доколко твърденията на Морис са верни. Човекът можеше да е шарлатанин или фантазьор. Какъвто и да е, Хенли се съмняваше, че може да се продава романтика. Точно пък нея. Точно пък загадъчните и колебливи видения, които спохождаха дните и нощите на Хенли. Той стана.

— Благодаря ви, мистър Морис. Ще помисля върху това, което ми казахте. Но в момента доста бързам и ако нямате нищо против...

— Но, сър, вие наистина не бива да отминавате романтиката!

— Съжалявам, обаче...

— Опитайте нашата система за няколко дни, съвсем безплатно — каза мистър Морис. — Ето сложете това на ревера си.

Той подаде на Хенли нещо, което приличаше на транзисторче с малко видеооко.

— Какво е това? — попита Хенли.

— Транзисторче с малко видеооко.

— За какво служи?

— Ще видите. Пробвайте го. Мистър Хенли, в нашата страна ние сме най-голямата фирма, специализираща се в романтиката. Смятаме и в бъдеще фирмата да остане такава, като продължим да удовлетворяваме нуждите на милиони чувствителни млади американски мъже и жени. Запомнете — романтичната любов, организирана от нашата фирма, е предопределена, спонтанна,

естетически задоволяваща, носи физическа наслада и е морално оправдана.

С тези думи Джо Морис стисна ръката на Хенли и си отиде.

Хенли повъртя транзисторчето в ръката си. То нямаше нито скала, нито копчета. Той го закрепил на ревера на сакото си. Нищо не се случи.

Сви рамене, стегна вратовръзката си и излезе да се разходи.

Беше ясна, прохладна нощ. Като повечето нощи в живота на Хенли, тя беше съвсем подходяща за романтика. Около него се стелеше градът, безкраен във възможностите си и щедър на обещания. Но скъперник в осъществяването им. Той беше бродил из тези улици хиляди нощи, с твърда стъпка, с вперени напред очи, готов на всичко. И никога нищо не му се бе случило.

Вървеше покрай сградите и мислеше за жените зад високите, празни прозорци, които гледат надолу, виждат самотен минувач в тъмните улици и, заинтригувани от него, си мислят...

— Приятно е да си на покрива на някоя сграда — каза някой. — Да гледаш отгоре града.

Хенли спря и се озърна. Беше абсолютно сам. След миг осъзна, че гласът идва от малкото транзисторче.

— Какво? — попита Хенли.

Транзисторът мълчеше.

Да погледнем отгоре града, помисли Хенли. Радиото му предлагаше да погледа града отгоре. Да, каза си той, би било приятно.

— Защо не? — запита се Хенли и се отпрати към една сграда.

— Не тази — прошепна радиото.

Хенли послушно отмина сградата и спря пред следващата.

— Тази ли? — попита.

Радиото не отговори. Но Хенли долови нещо като тих одобрителен шепот.

Е, помисли си той, ще трябва да им признаем уменията на тези от Службата за романтика. Те явно си знаят работата. За направлявани действия неговите му изглеждаха толкова спонтанни, колкото е възможно.

Като влезе в зданието, Хенли се качи на асансьора и потегли към последния етаж. Оттам по няколко стълби излезе на покрива. Горещ той тръгна към задната страна на сградата.

— Обратно — промълви радиото. Хенли се обърна и тръгна на другата страна. Там се загледа в града, в еднаквите редици от улични лампи, обкръжени с прозрачен бял ореол. Тук-там имаше разпръснато червено и зелено от светофарите и по някое случайно цветно петно от реклама. Неговият град се разстилаше пред очите му, безкраен във възможностите си, щедър на обещания, скъперник в осъществяването им.

Изведнъж той осъзна, че на покрива има и друг човек, който гледа унесено светещия град.

— Извинете ме — каза Хенли. — Не исках да ви преча.

— Не ми пречите — каза другият и Хенли разбра, че говори с жена.

Ние сме непознати, помисли си Хенли. Един мъж и една жена, които се срещат случайно — или предопределено — върху покрив, издигнат над града в нощта. Той се зачуди колко ли мечти са анализирани в Службата за романтика, колко възжеления са изобразили графически, за да се получи нещо така съвършено.

Като погледна момичето, видя, че то е младо и прелестно. Въпреки външното му спокойствие, той усети у него същото вълнение от безпогрешността на срещата им, на мястото, на времето и настроението им.

Започна яростно да мисли какво да каже, но не можа да измисли нищо. Не му идваха никакви думи, а моментът отлиташе.

— Светлините — подсказа му радиото.

— Светлините са прекрасни — каза Хенли и се почувствува като глупак.

— Да — промълви момичето. — Приличат на огромен килим от звезди или на върховете на копия в мрака.

— Или на часовои — каза Хенли, — които стоят на вечна стража в нощта.

Той не беше сигурен дали идеята е негова или повтаря като папагал едва доловимите думи от радиото.

— Аз често идвам тук — каза момичето.

— Аз никога не идвам тук — каза Хенли.

— Но тази вечер...

— Тази вечер трябваше да дойда. Знаех, че ще те намеря.

Хенли почувствува, че Службата за романтика има нужда от добър сценарист. Такъв диалог на дневна светлина би изглеждал нелепо. Но сега, на покрива високо над града, с блещукащите светлини отдолу и звездите, така близко над тях, това беше най-естественият разговор на света.

— Аз иначе не насърчавам непознати — каза момичето и направи крачка към него. — Но...

— Аз не съм непознат — каза Хенли и се приближи.

Светлорусата коса на момичето блестеше на звездната светлина. Устните му се разтвориха. То го погледна, лицето му се преобрази от настроението, от атмосферата и меката галеща светлина.

Те стояха лице в лице, Хенли усещаше лек парфюм и уханието на коса. Коленете му се подкосиха и той съвсем се смути.

— Вземи я в прегръдките си — прошепна радиото.

Машинално Хенли разтвори обятия. Момичето влезе в тях с лека въздишка. Те се целунаха — естествено, закономерно, неизбежно и с растяща и предсказваща страст.

Тогава Хенли забеляза малкото украсено транзисторче върху ревера на момичето. Въпреки това той трябваше да признае, че срещата беше не само спонтанна и предопределена, но и страшно приятна.

Зората докосваше небостъргачите, когато Хенли се прибра в апартамента си и се строполи изтощен в леглото. Спа цял ден и се събуди привечер, гладен като вълк. Вечеря в съседния бар и обмисли събитията от миналата нощ.

Всичко беше идеално, неудържимо и прекрасно — срещата на покрива и след това уютният затъмнен апартамент, и накрая тръгването му призори и сънената целувка, още топла на устните му. Въпреки това Хенли беше притеснен.

Не можеше да преодолее усещането си за странността на тази романтична среща, поставена и ръководена от транзистори, които подсказват на любовниците правилните спонтанни, но и предопределени отговори. Умно измислено, несъмнено, ала нещо не беше в ред.

Той виждаше милиони млади мъже в сиви костюми от габардин и раирани вратовръзки, които се носят из улиците на града, насочвани чрез тихо нашепваните команди от милиони малки транзисторчета.

Представи си как операторите на централния видеофонен пулт — добросъвестни, трудолюбиви хора, приключват нощния си труд по романтиката, купуват си вестник и се прибират с метрото вкъщи при съпругите и децата си.

Изглеждаше му отвратително. Но трябваше да признае, че все пак беше по-добре, отколкото да няма никаква романтика. Живееха в модерни времена. Дори романтиката трябваше да се постави върху здрави организационни основи или ще се изгуби в суматохата.

Освен това Хенли се запита наистина ли е толкова странно? В Средновековието вещицата е давала на рицаря талисман, който да го заведе при омагьосаната дама. Днес посредникът дава на мъжа транзистор, който прави същото, и то навярно доста по-бързо.

Напълно възможно е, помисли си той, никога да не е имало истински спонтанна и предопределена романтика. Може тя винаги да е изисквала посредник.

Хенли пропъди от ума си по-нататъшните разсъждения. Плати сметката и излезе да се поразходи.

Този път решителните му и забързани стъпки го отведоха в победен квартал на града. Тук боклукчийски кофи очертаваха тротоарите, а от мръсните прозорци на къщите се чуваха мрачен кларинет и пискливи гласове на караци се жени. Пъстра котка на ивици се взря в него с ахатовите си очи и побягна.

Хенли потръпна, спря и реши да се върне в своята част на града.

— Защо да не продължиш? — подкани го радиото с толкова тих глас, че сякаш говореше в главата му.

Хенли потръпна и отново продължи.

Сега улиците бяха пусти и гробовно тихи. Хенли се забърза покрай огромни складове без прозорци и магазини със спуснати ролетки. Струваше му се, че някои приключения не си заслужават да ги почваш. Това едва ли беше подходящо място за романтика. Може би не трябваше да слуша радиото, а да се върне в светлия, добре подреден свят, който познаваше.

Чу някакво тътрене. Като се взря в една тясна уличка, видя три боричкащи се фигури. Бяха двама мъже, а третата фигура, която се опитваше да се освободи, беше момиче.

Хенли реагира мигновено. Пригответи се да се затича и да потърси полицаи, за предпочитане двама или трима. Но радиото го спря.

— Можеш да се справиш с тях — му каза то.

Как ли пък не, помисли си Хенли. Вестниците бяха пълни с истории за мъже, които са смятали, че могат да се справят с бандитите. Те обикновено имаха достатъчно време в болницата, за да се терзаят от боксьорските си неуспехи.

Но радиото продължаваше да го подтиква. И осенен от чувство за съдбовност, трогнат от жалните викове на момичето, Хенли свали роговите си очила, прибра ги в калъфката, сложи калъфката в долния си джоб и се хвърли в мрачната бездна на улицката.

Блъсна се право в една боклукчийска кофа, събори я и стигна до борещата се група. Бандитите още не го бяха забелязали. Хенли сграбчи единия за рамото, извъртя го и го прасна с десния си юмрук. Мъжът залитна към стената. Приятелят му пушна момичето и се нахвърли върху Хенли, който замахна с две ръце и с десния си крак.

Мъжът падна и измърмори: „По-леко, бе приятел“.

Хенли се обърна към първия бандит, който го връхлетя като дива котка. Изненадващо нито един от сипеците се удари не го цапна и Хенли го повали с един-единствен добре насочен ляв.

Двамата мъже с мъка се изправиха на крака и побягнаха. Хенли чу единият да се оплаква тичешком на другия: „И това ако е начин да си изкарваш хляба, здраве му кажи!“

Пренебрегвайки тази грешка в сценария, Хенли се обърна към момичето.

То се наклони, за да се опре на него.

— Ти дойде — пророни.

— Длъжен бях — каза Хенли, откликвайки на едва доловимия глас от радиото.

— Зная — промълви момичето.

Хенли видя, че то е младо и прелестно. Черната му коса блестеше под светлината на лампата. Устните му се разтвориха. То го погледна, лицето му се преобрази от настроението, от атмосферата и меката галеща светлина.

Този път Хенли нямаше нужда от командата на транзисторчето, за да го вземе в прегръдките си. Той знаеше формата и съдържанието на романтичното приключение и правилното поведение за една спонтанна, но предопределена любовна история.

Те се отправиха към апартамента на момичето. И както вървяха, Хенли забеляза едно голямо украшение да проблясва в косите му.

След малко се досети, че това е изкусно прикрито транзисторче.

Следващата вечер Хенли отново излезе навън, разхождаше се по улиците и се опитваше да потисне надигащото се у него глухо недоволство. Беше прекрасна нощ, припомняше си той, нощ, изпълнена с нежни сенки, мека коса, галеца очите му, и топли сълзи върху рамото му. И все пак...

Оставаше си тъжният факт, че нито това момиче, нито предишното бяха неговият тип. Не можеш просто да събереш напосоки двама непознати и да очакваш страстният мимолетен роман да се превърне в любов. Любовта си има правила и сурово ги налага.

И така, Хенли се разхождаше и у него назряваше убеждението, че тази вечер ще открие любовта. Защото тази вечер луната беше надвиснала над града и южен полъх разнасяше смесено уханье на подправки и носталгия.

Той се скиташе безцелно, тъй като транзисторчето мълчеше. Никаква команда не го заведе в малкия парк на брега на реката и никакъв таен глас не го накара да се приближи до самотното момиче, което стоеше там.

Застана близо до него и започна да съзерцава гледката. Вляво имаше висок мост, подпорите му изглеждаха тънки като паяжина в тъмнината. Реката плъзгаше край него масленочерните си води. Един влекач изсвири и друг му отговори — като ридание на призраци, загубени в нощта.

Радиото не му даваше знак. Тогава Хенли каза: „Хубава вечер“.

— Може би да — каза момичето, без да се обърне. — А може би не.

— Красотата е тук — каза Хенли, — ако искаш да я видиш.

— Колко странно говорите...

— Така ли? — попита Хенли и пристъпи към нея. — Наистина ли е странно? Странно ли е, че съм тук? И че вие сте тук?

— Навярно не — каза момичето, най-последно се обърна и погледна Хенли.

То беше младо и прелестно. Кестенявата му коса блестеше на лунната светлина, а лицето му се преобрази от настроението, от атмосферата и меката галеца светлина.

Устните му се разтвориха в почуда.

И тогава Хенли разбра.

Това приключение беше наистина предопределено и спонтанно! Радиото не го бе довело до това място, нито му бе нашепвало репликите и отговорите, които той да промълвя. А като разгледа момичето, Хенли не можа да открие транзисторче нито на блузата му, нито в косата.

Той беше срещнал своята любов без помощта на нийоркската Служба за романтика. Най-после неговите загадъчни и колебливи видения се превръщаха в действителност.

Той разтвори обятия. Нежното създание се отпусна в тях с едва доловима въздишка. Целунаха се, а светлините на града блестяха и се смесваха със звездите над главите им, и лунният сърп се спускаше в небето, и сирени си пращаха тъжни послания през масленочерната река.

Задъхано, момичето се отдръпна.

— Харесвам ли ти? — попита то.

— Да ми харесваш! — възкликна Хенли. — Искам да ти кажа...

— Толкова се радвам — каза момичето, — защото аз съм вашият Безплатен предварителен любовен роман, който се Дава за проба от по-големите романтични заводи с главно седалище в Нюарк, Ню Джърси. Само нашата фирма предлага романтика, която е истински спонтанна и предопределена. Благодарение на нашите технологически проучвания ние можахме да се освободим от такива тромави апарати като транзисторите, които създават атмосфера на скованост и контрол там, където не трябва да има никакъв надзор. Ние сме щастливи, че имахме възможност да ви задоволим с този образец романтика. Но помнете, това е само проба, само късче от това, което По-големите романтични заводи с клонове по целия свят могат да ви предложат. В тази брошура, сър, са описани няколко проекта. Може да ви заинтригува екскурзията Романтика по света или ако имате по-смело въображение, може би пикантната Романтика през вековете ще бъде екскурзията за вас. Освен това имаме постоянен градски вариант и...

Момичето пхна илюстриран проспект в ръката на Хенли. Хенли се взря в проспекта, пръстите му се разтвориха и брошурата полетя към земята.

— Надявам се, че не сме ви обидили, сър! — извика момичето. — Тази делова страна на романтиката е необходимост, но бързо приключва. След това всичко става напълно спонтанно и предопределено. Ще получавате сметката си всеки месец в чист плик с клеймо и...

Но Хенли бе обърнал гръб и вече тичаше надолу по улицата. Както тичаше, той отскубна транзисторчето от ревера си и го запрати в една кофа.

По-нататъшните опити на търговците да привлекат Хенли бяха безплодни. Той се обади на една своя леля, която моментално и цвъртяща от ентузиазъм му уреди среща с дъщерята на стара приятелка. Срещнаха се в претрупаната гостна на леля му и три часа несвързано си говориха за времето, за колежа, за работата и политиката и за евентуални общи познати. А сияещата леля на Хенли влизаше и излизаше от ярко осветената стая, сервираше им кафе и домашен кейк.

Нещо в тази скована, официална и отживяла схема трябва да е било особено подходящо за двамата млади хора. Те започнаха да се срещат редовно и се ожениха след тримесечно ухажване.

Интересно е да се отбележи, че Хенли беше между последните, които си избраха съпруги по стария несигурен, старомоден, лотариен, неиндустриализиран начин. Защото Обслужващите компании веднага забелязаха търговските възможности на стила „Хенли“, изразиха графически ефекта на притеснението върху психиката и даже оцениха ролята на лелята в Американското ухажване.

И днес една от постоянните и най-скъпи услуги на Компаниите е да осигурява гарантирани лели, на които младите мъже да се обаждат; да снабдява тези лели с плахи и стеснителни млади момичета и да създава подходяща среда за всичко това под формата на ярко осветени, претрупани гостни, неудобни канапета и енергични стари дами, които се суетят напред-назад и влизат в точно изчисления неподходящ момент с кафе и домашен кейк.

Казват, че напрежението ставало непреодолимо.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.